

ΧΡΗΣΤΟΣ Α. ΣΑΡΤΖΕΤΑΚΗΣ

ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΙ

Ο ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ

Λόγος εις τὸ Εὐρωκοινοβούλιον, 15.11.1988

ΚΕΙΜΕΝΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΑ

www.sartzetakis.gr

- Λόγος εις τὸ Εὐρωκοινοβούλιον, 15.11.1988

Στρασβούργον, 15.1.1988. Λόγος εις τὸ Εὐρωπαϊκὸν Κοινοβούλιον.

Κατὰ τὸ δεύτερον ἐξάμηνον τοῦ 1988 ἡ Ἑλλάς ἤσκει τὴν Προεδρίαν τῆς Εὐρωπαϊκῆς Κοινότητος. Κατὰ τὰ εἰθισμένα, ὁ Ἀρχηγὸς τοῦ ἀσκούντος ἐκάστοτε τὴν Προεδρίαν κράτους καλεῖται καὶ ἐκφωνεῖ λόγον ἐνώπιον τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ Κοινοβουλίου. Ἔτσι ἐκλήθη καὶ ὁ Χρῆστος Α. Σαρτζετάκης, ἐκφωνήσας τὴν 15.11.1988 τὸν ἀκόλουθον λόγον. Τούτου προτάσσεται ἐνταῦθα εἰσαγωγικὸν σχόλιον, καταχωρισθὲν εἰς τὸν τόμον ἔτους 1990, σελ. 33 ἐπ., τοῦ ἐκδιδομένου εἰς τὴν Θεσσαλονίκην ὑπὸ τοῦ Γιάννη Σφενδόνη “ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟΥ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΥ”, ἔχον δὲ οὕτω :

« Μὲ τὸν προσήκοντα σεβασμὸ πρὸς τὸν θεσμό, πὺ ἐκφράζει, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐξαιρετικὴ ἐκτίμησι πρὸς τὸν ξεχωριστὸ Δικαστὴ, ἄψογο Πρόεδρο καὶ μεγάλο Πατριώτη, τὸ «Μακεδονικὸν Ἡμερολόγιον»

παρουσιάζει με ύπερηφάνεια τὸ πολυσήμαντο πνευματικὸ πόνημα τοῦ Προέδρου τῆς Ἑλληνικῆς Δημοκρατίας κυρίου Χρ. Α. Σαρτζετάκη.

Ἄς ἀποφύγουμε τοὺς ἐπαινετικοὺς σχολιασμοὺς καὶ ἄς ἀφήσουμε τοὺς ἀναγνώστες μας νὰ ἀπολαύσουν ἓνα πόνημα εὐθύνης καὶ σοφίας, δοσμένο σὲ τέλεια ἑλληνικὰ μὲ γλαφυρὸ τρόπο. Νὰ ἐπισημάνουμε μόνον τοὺς ἐντυπωσιακοὺς ὀραματισμοὺς, ποὺ περιέχονται στὸ κείμενο, ποὺ μετὰ τίς κοσμογονικὲς ἐξελίξεις τῶν τελευταίων ἡμερῶν στὴν Ἀνατολικὴ Εὐρώπη καὶ τὸν κόσμον ὅλο, παίρνουν διαστάσεις συγκλονιστικῶν προφητειῶν πρὸς τὴν κατεύθυνσι τῆς Εὐρώπης τῶν πολιτῶν. »

ΛΟΓΟΣ ΤΟΥ ΠΡΟΕΔΡΟΥ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

ΧΡΗΣΤΟΥ Α. ΣΑΡΤΖΕΤΑΚΗ

ΕΝΩΠΙΟΝ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ

(Στρασβούργον, 15η Νοεμβρίου 1988)

Κύριε Πρόεδρε, Κυρίες καὶ Κύριοι,

Αισθάνομαι ιδιαίτερη χαρὰ καὶ συγκίνησι, διότι, χάρις εἰς τὴν εὐγενικὴν πρόσκλησι τοῦ Προέδρου τῆς ὑποδειγματικῆς αὐτῆς σύγχρονης ἀμφικτυονίας, μοῦ δίδεται σήμερα ἢ εὐκαιρία νὰ ὀμιλήσω πρὸς Ἑμᾶς, τοὺς ἐκλεγμένους ἐκπροσώπους τῶν λαῶν τῆς ὑπὸ ἐκκόλαψιν Ἑνωμένης Εὐρώπης.

Ἡ χαρὰ καὶ ἡ συγκίνησίς μου εἶναι εὐεξηγήητες : Ἐκτρέφονται ἀπὸ τὴν ἐπίγνωσι τῆς ἀναντίρρητης ἀλήθειας, ὅτι τὸ Εὐρωπαϊκὸν Κοινοβούλιον ἀποτελεῖ κατ' οὐσίαν τὸν θεμελιωδέστερον θεσμόν τῆς Εὐρωπαϊκῆς μας Κοινότητος. Δικαιολογοῦνται ἐπίσης ἀπὸ τὸ γεγονός, ὅτι εὐρίσκομαι ἀνάμεσά Σας ὡς ὁ πρῶτος πολίτης μιᾶς χώρας, τῆς Ἑλλάδος, ἡ ὁποία ὑπῆρξεν ἡ πρώτη σὲ παγκόσμιον ἐπίπεδο τροφὸς τῆς Οἰκουμένης Ἰδέας, μὲ τὸ περίφημον ἐκεῖνο τοῦ Δημοκρίτου «ἀνδρὶ σοφῶ πᾶσα γῆ βατὴ· ψυχῆς γὰρ ἀγαθῆς πατρίς ὁ ξύμπας κόσμος» καὶ τὸ ἰσάξιον τοῦ Ἀλκιδάμαντος «ἐλευθέρους ἀφῆκε πάντας Θεός· οὐδένα δοῦλον ἢ φύσις πεποίηκε»· ἀλλὰ πρώτη καὶ εἰς τὴν ὑλοποίησι τοῦ ιδεώδους αὐτοῦ μὲ τὴν σύμπηξι συμπολιτειῶν, τῶν ἀμφικτυονιῶν, προδρόμου μορφῆς ὅλων τῶν μεταγενεστέρων, καὶ τῶν σημερινῶν, μορφῶν διαπολιτειακῶν συσσωματώσεων. Τέλος, ἄς μοῦ ἐπιτραπῇ νὰ σημειώσω, ὅτι ἀπὸ τὴν χαρὰ καὶ τὴν συγκίνησί μου δὲν ἀπουσιάζει καὶ τὸ προσωπικὸ στοιχεῖο : διότι ὁ ὀμιλῶν πρὸς Ἑμᾶς εἶχε στρατευθῆ ἤδη ἀπὸ τῶν φοιτητικῶν του χρόνων, εὐθύς μετὰ τὴν φρίκη τοῦ δευτέρου παγκοσμίου πολέμου, εἰς τὴν Εὐρωπαϊκῆ Ἰδέα, μὲ ἐνεργὸ συμμετοχὴ εἰς τὴν Εὐρωπαϊκὴ Κίνησι τῶν φοιτητῶν τοῦ Πανεπιστημίου

Θεσσαλονίκης, τῆς ὁποίας μάλιστα ἕνας ἀπὸ τοὺς πρωτεργάτες ἀνεδείχθη δεκαετίες ἀργότερα σὲ διακεκριμένο μέλος τοῦ Κοινοβουλίου Σας, ὁ δυστυχῶς τόσον προῶρως ἐκλιπών, ἐδῶ, εἰς τὴν ὠραία αὐτὴ πόλι, ὡς ἐνεργὸν μέλος τοῦ Κοινοβουλίου Σας, ἐπιφανῆς Καθηγητῆς *Δημήτριος Εὐρυγένης*.

Κυρίες καὶ Κύριοι,

Ἐχαράκτηρισα τὸ *Κοινοβούλιό Σας* ὡς τὸν *θεμελιωδέστερο θεσμό τῆς Εὐρωπαϊκῆς μας Κοινότητος* ὄχι χωρὶς λόγο. Διότι, ὅπως εἰς τὴν ἐσωτερικὴ ἔννομη τάξι κάθε δημοκρατικῆς χώρας τὸ Κοινοβούλιο κατέχει ἐξέχουσα θέσι καὶ ἀποτελεῖ νομικῶς καὶ πολιτικῶς τὸ οὐσιαστικώτερο ὄργανο ἀσκήσεως τῆς λαϊκῆς κυριαρχίας καὶ τὸν σημαντικώτερο δείκτη ἀληθινῆς παρουσίας τῆς δημοκρατικῆς ἀρχῆς, ἔτσι καὶ τὸ Εὐρωπαϊκὸ Κοινοβούλιο θὰ πρέπει νὰ κατέχη ἀνάλογο θέσι στὴν κοινοτικὴ μας ὀργάνωσι. Ἄφου τὰ μέλη του, ὀριζόμενα μὲ τὸ σύστημα τῆς ἀμέσου ἐκλογῆς ἀπὸ τοὺς κατ' ἰδίαν λαοὺς, ἐκφράζουν ἐξ ὀρισμοῦ ἀμεσώτερον καὶ ἐγκυρότερον, ἐν σχέσει πρὸς τὰ λοιπὰ κοινοτικὰ ὄργανα, τὴν καταλυτικὴ δυναμικὴ τῶν ὁραμάτων καὶ προσδοκιῶν τῶν λαῶν τῆς ὑπὸ σύστασι Ἑνωμένης Εὐρώπης.

Ἐὰν ἐχρειάζετο ἀπόδειξις τῆς ἀληθείας αὐτῆς, θὰ ἤμποροῦσα νὰ μνημονεύσω, ὡς μίαν ἀπὸ τὶς πολλές, τὴν ὑπερήφανη στᾶσι τοῦ Κοινοβουλίου Σας, ὅταν χάρις κυρίως εἰς τὶς πιέσεις του πρὸς τὴν Ἐπιτροπὴν καὶ τὸ Συμβούλιον, ἐπάγωσε τὸ 1967 ἡ συμφωνία συνδέσεως τῆς Ἑλλάδος μὲ τὴν Εὐρωπαϊκὴ Κοινότητα εἰς ἔνδειξι διαμαρτυρίας καὶ ὡς μέτρο πιεστικὸ κατὰ τῆς δικτατορίας, ἢ ὁποία κατεδυνάστευε τότε τὸν Ἑλληνικὸ λαό.

Βεβαίως τὸ σημερινὸ πλέγμα ἐξουσιῶν καὶ ἀρμοδιοτήτων τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ Κοινοβουλίου, παρὰ τὴν αἰσθητὴ διεύρυνσί τους μὲ τὴν *Ἐνιαία Πράξι*, ἀπέχει πολὺ ἀκόμη ἀπὸ τὸν ἐπιθυμητὸ βαθμό. Κυρίως διότι ἀπουσιάζει ἡ δυνατότης τοῦ δημοκρατικοῦ ἐλέγχου ἀπὸ τὸ Εὐρωπαϊκὸ Κοινοβούλιο τῶν ἀποφάσεων, πὺ λαμβάνονται σὲ κοινοτικὸ ἐπίπεδο, δηλαδὴ τὸ ἀνάλογο τῆς ἐξουσίας κάθε ἐθνικοῦ Κοινοβουλίου, ὡς αὐτονόητη ἀπόρροια τῆς δημοκρατικῆς ἀρχῆς, εἰς τὸ πλαίσιο τῆς ἐσωτερικῆς ἐννόμου τάξεως. Ἔτσι ἀνακύπτει, νομίζω, ἡ ἀνάγκη περαιτέρω θεσμικῆς μεταβολῆς, ἀφου τὸ πρόβλημα συνάπτεται εὐθέως μὲ *μεταβίβασι, διὰ περιορισμοῦ, ἐθνικῶν κυριαρχικῶν δικαιωμάτων* τῶν κατ' ἰδίαν κρατῶν-μελῶν, πρόβλημα ἀπὸ τὴν φύσι του λεπτό. Ἡ λύσις του ὅμως ἀξιῶνεται ἀπὸ τὶς ὑπαγορεύσεις ἀναντίλεκτης λογικῆς : δὲν εἶναι συνεπές, νὰ ἀπουσιάζη ὁ ἔλεγχος τῶν ἐκλεγμένων ἀντιπροσώπων τῶν κατ' ἰδίαν λαῶν ἀπὸ ἐθελουσία συσσωμάτησι δημοκρατικῶν χωρῶν, δηλαδὴ, αὐτὴ ἡ λειτουργία τῆς δημοκρατικῆς ἀρχῆς σὲ κοινοτικὸ ἐπίπεδο.

Ἡ δυναμικὴ λοιπὸν τῶν πραγμάτων προωθεῖ τὴν ἀκεραίωσι τοῦ ἀποφασιστικοῦ ρόλου τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ Κοινοβουλίου, πρᾶγμα πὺ

ἀναμφισβητήτως *θα βελτιώση τὴν λειτουργία τοῦ συνόλου τῶν κατ' ἰδίαν κοινοτικῶν θεσμῶν*, ἀφοῦ *θα* πρυτανεύουν ἐντονώτερον οἱ διακρατικές διαδικασίες. Τὸ πόσον *θα* ὠφεληθοῦν οὐσιαστικῶς οἱ κατ' ἰδίαν λαοὶ μὲ τὴν ἐξέλιξι αὐτή, μᾶς προΐδεάζουν ἤδη οἱ πάγιες θέσεις τοῦ Κοινοβουλίου Σας εἰς τὸ θέμα τῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων καὶ τῶν δημοκρατικῶν ἐλευθεριῶν· καὶ μάλιστα γιὰ χώρες εἴτε τῆς Εὐρώπης, εἴτε καὶ τοῦ ὑπολοίπου κόσμου, μὲ τὴν καταδίκη καθεστώτων καὶ πρακτικῶν, ποὺ ἀντιβαίνουν στὶς θεμελιώδεις αὐτὲς ἀρχές.

Κυρίες καὶ Κύριοι,

Ἡ ἐνίσχυσις τοῦ ρόλου τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ Κοινοβουλίου σημαίνει ὀδευσι πρὸς τὴν εὐρωπαϊκὴ ὀλοκλήρωσι, πρὸς τὸ κοινό, καθὼς πιστεύω, ὄραμα τῶν λαῶν τῶν χωρῶν μας γιὰ τὴν Ἑνωσι τῆς Εὐρώπης.

Ἐὰν στοιχεῖο τοῦ κόσμου εἶναι ὁ ρυθμός, ἢ κατάληξις αὐτὴ προβάλλει εἰς τὴν διαχρονικὴ τῆς διάστασι ὡς ἀπόρροια νομοτελειακῆς ἀναγκαιότητος. Μετὰ τὴν *πόλι-κράτος* τῆς Ἑλληνικῆς ἀρχαιότητος μὲ τὴν ἐγγενῆ ὁμοιογένεια· μετὰ τοὺς κρατικούς σχηματισμούς, τῶν ὁποίων τὴν συγκρότησι, παρὰ τὴν ποικιλία (φυλετικὴ, γλωσσικὴ, πολιτιστικὴ, κλπ.) τῶν κατ' ἰδίαν ομάδων ποὺ περιέκλειαν, ἐξησφάλιζε τὸ *ξίφος* τοῦ κυριάρχου· καί, τέλος, μετὰ τὴν ἐμφάνισι ἀπὸ τὸν περασμένο κυρίως αἰῶνα τῶν κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον *ἐθνικῶν κρατῶν*, ὡς ἐπόμενο βῆμα δὲν ἀπέμενε παρὰ μόνον ἢ *συσσωμάτωσις πλέον κατ' ἰδίαν ἐθνικῶν κρατῶν*. Αὐτὴν τὴν φορὰν βεβαίως ὄχι, ὅπως γινόταν εἰς τὸ παρελθόν, μὲ τὸν πειθαναγκασμό καὶ ὑπὸ τὸ πέλμα τοῦ ἰσχυροῦ, ἀλλὰ μόνον *μὲ τὴν ἐλεύθερη θέλησι* τῶν συνερχομένων.

Ἡ *Ἑνωσις τῆς Εὐρώπης*, πρὸς τὴν ὁποίαν ὀδεύει ἡ Κοινότης μας, προβάλλει ἔτσι ὡς *ἠθελημένη πορεία* τῶν λαῶν μας. Δὲν ἀποτελεῖ μόνον ὑπαγόρευσι, ὅπως συνήθως λέγεται, τῆς ἀνάγκης νὰ λυθοῦν κατὰ τὴν μεταβατικὴ ἐποχὴ μας ὠξυμμένα προβλήματα, νὰ ἀπεμπλακοῦμε ἀπὸ ἐπικίνδυνα ἀδιέξοδα ἢ νὰ ὑπερβοῦμε ἐντονες ἀνησυχίες, ἐκδηλούμενες μὲ τὴν σύγχρονη μορφή τοῦ διάσπαρτου ἄγχους ἢ τῆς κλιμακούμενης βίας. Τέτοια θεώρησις περικλείει μικρὸ μόνον μερίδιο ἀληθείας· *θα* ἔλεγα, τὴν ἐπιφάνεια μόνον τῶν πραγμάτων. Πρωτίστως *δὲν θα πρέπει, νὰ ὠραιοποιοῦμε τὸ παρελθόν καὶ νὰ τραγικοποιοῦμε τὸ παρόν*. Κάτι τέτοιο προδίδει ἔμφυτη ἀπαισιοδοξία καὶ ἔλλειψι ἐμπιστοσύνης εἰς τὸν ἄνθρωπο καὶ τὴν πορεία του. Ποὺ ἐκτρέφονται βεβαίως καὶ ἀπὸ τὸν ἔρωτα κάθε γενεᾶς πρὸς τὴν ἐποχὴ τῆς, ἓνα ἀπὸ τὰ ἀμετάβλητα, ὅπως παρετήρησεν ἤδη ὁ *Julien Benda*, μεγέθη μέσα στὶς ρευστότητες τῆς Ἱστορίας· ἔρωτα, ποὺ μεγαλοποιεῖ τὰ δυσάρεστα, τὶς ἀδυναμίες, τὰ ἄτοπα, ποὺ κηλιδώνουν τὴν ἐπιθυμητὴ ἀμεμπτη εἰκόνα τοῦ παρόντος. Ἄλλὰ εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν ἀπαισιοδόξων δὲν ἀνήκω. Καὶ

τάσσομαι άνεπιφυλάκτως εις τόν ρυθμό τής προόδου με την σκέψιν, ότι κάθε έποχή, και όχι μόνον ή ιδική μας, είναι μεταβατική και έχει τὰ προβλήματά της. Διότι προβλήματα ποτέ δέν απέλειπαν, υπάρχουν, όπως πάντοτε υπήρχαν, και θα υπάρχουν.

Η σημερινή πορεία προόδου οδηγεί, όπως προείπα, προς την Ένωσι τής Εύρώπης. Την νομοτελειακήν αυτήν αναγκαιότητα νομίζω, ότι συνειδητοποιούν πλήρως οί λαοί μας. Η έποχή τών διαιρέσεων παρήλθε, ή συσπειρώσις αναδίδει τὸ ἀληθινὸ πρόσωπο τής Εύρώπης : με τὸ **τεράστιο πνευματικό της δυναμικό**, τοῦ ὁποίου ή παρουσία υπήρξε και είναι καταλυτική σὲ παγκόσμια κλίμακα· και τὰ **μεγάλα περιθώρια αξιοποιήσεως τών επίσης τεραστίων οικονομικῶν της δυνατοτήτων**, ὡστε νὰ αναδειχθῆ σὲ θέσι ἐξέχουσα. Μή λησμονοῦμε ἄλλωστε, ότι ή σημερινή οικονομική ὑποδεεστερότης τής Εύρώπης είναι ἐξηγήσιμη. Ὅφείλεται στίς διαιρέσεις της, πού ὠδήγησαν στήν τραγωδία δύο παγκοσμίων πολέμων μέσα μόνον στοῦ πρώτου ἡμίου τοῦ αἰῶνος μας. Και μολονότι τὸ δραμα ἐκτυλίχθηκε και τίς δύο φορές σὲ εὐρωπαϊκὸ κυρίως ἔδαφος, ἐν τούτοις και οί δύο πόλεμοι ἔγιναν παγκόσμιοι, σημείω και αὐτὸ τής καταλυτικῆς βαρύτητος τής Εύρώπης σὲ παγκόσμιο ἐπίπεδο.

Ἡ συνειδητοποίησις αὐτῆ τής ἀνάγκης τής Ἐνώσεως είναι, νομίζω, και αὐτῆ ἀπόδειξις, ότι **τὰ πνευματικὰ ἐνεργήματα τών λαῶν μας, πού ἀξιῶνουν πολιτική πραγμάτωσι, εὐρίσκονται και σήμερα σὲ παγκόσμια πρωτοπορεία.** Διότι δεύτερο παράδειγμα διακρατικῆς συσπειρώσεως, όπως ή Εύρωπαϊκή μας Κοινότης, και μάλιστα με την βέβαιη προοπτική προσεχοῦς ἀκεραιώσεώς της, δέν ἀπαντᾶται σὲ οἰκουμενική κλίμακα. Ἡ Εύρώπη μας, ὅπως εις τὸ παρελθόν, και πάλιν προηγείται.

Κατ' ἐξοχήν μάλιστα αὐτὴν τὴν φορὰν με τὴν ἐλεύθερη θέλησι τών λαῶν της, κατὰ δημοκρατικὸ τρόπον ἐκφραζομένη. Ἐνσαρκη ἀπόδειξις αὐτῆς τής ἀληθείας ή ὑπαρξίς και λειτουργία τοῦ Κοινοβουλίου Σας, ἐκλεγμένοι ἀντιπρόσωποι λαῶν ἐλευθέρων. Βεβαίως υπήρξαν οί πρόδρομοι και οί πρωτοπόροι, πρὶν ἀπὸ ὀλίγες μόνον ἡμέρες ἑωρτάσαμε τὰ 100 χρόνια ἀπὸ τὴν γέννησι τοῦ μεγάλου κήρυκος τής Εύρωπαϊκῆς Ἰδέας **Jean Monnet** Ὅμως οί ὄραματιστὲς ἔχουν τὸ δῶρημα και τὸ προνόμιο, ότι ἐκφράζουν τὸ πνεῦμα τής ἐποχῆς τους, τίς ἀξιῶσεις τών καιρῶν. Τοὺς τιμοῦμε με ἀπεριόριστη ἀναγνώρισι και βαθύτατο σεβασμό, ἀλλὰ νομίζω, ότι **τὸ καίριο μερίδιο εις τὴν πραγμάτωσι τών ὀραμάτων ἀνήκει εις τοὺς λαοὺς.**

Κυρίες και Κύριοι,

Τὴν πορεία πρὸς τὴν Ἠνωμένη Εύρώπη, πορεία, ή ὁποία με ἀφετηρία τὴν Συνθήκη τής Ρώμης ἀριθμεῖ ἤδη ζωὴν 30 ἐτῶν, προώθησε τελευταῖα με τρόπο θαρραλέο ή **Ἐνιαία Εύρωπαϊκή Πράξις.** Δέν προτίθεται

βεβαίως, άπευθυνόμενος πρὸς Ὑμᾶς, νὰ σημειώσω τὰ πλεονεκτήματα καὶ θετικὰ σημεῖα τῆς, ἢ τὰ προβλήματα, ἢ τοὺς δισταγμούς, πὸ ἐνδεχομένως ἢ Πρᾶξις αὐτὴ γεννᾷ. Διότι ἀσφαλῶς, ὡς ἐκλεγμένοι ἀντιπρόσωποι ἐλευθέρων λαῶν μὲ ὑπεύθυνη συνεχῆ ἐνασχόλησι μὲ τὴν ζωὴ καὶ τὰ προβλήματα τῆς Εὐρωπαϊκῆς μας Κοινότητος, ἔχετε καλλίτερη ἀπὸ ἐμένα γνῶσι τῶν πραγμάτων. Γι' αὐτὸ καὶ θὰ περιορισθῶ σὲ γενικώτερες σκέψεις.

Ἡ Ἐνιαία Εὐρωπαϊκὴ Πρᾶξις ἀποτελεῖ πλέον κεκτημένο γιὰ τὴν Κοινότητά μας. Καὶ ἐπειδὴ καμμία στασιμότης δὲν ἱκανοποιεῖ, πρέπει γιὰ τὴν περαιτέρω πορεία νὰ διερωτηθοῦμε, πῶς ἀντιλαμβανόμαστε τὴν εὐρωπαϊκὴ ὀλοκλήρωσι, *τι εἶδους Ἡνωμένη Εὐρώπη ἐπιθυμοῦμε.*

Ἡ ἀπάντησις εἰς τὸ προκείμενον ἐρώτημα εἶναι, νομίζω, κρίσιμη γι' αὐτὸ τὸ μέλλον τῆς Εὐρωπαϊκῆς μας Κοινότητος.

Βασικῶς **δύο προσανατολισμοί**, μὲ δυνατότητες κατ' ἰδίαν βεβαίως ἀποχρώσεων, εἶναι νοητοί. Ἡ μία εἶναι ἡ Εὐρώπη τῆς ἐλεύθερης κυκλοφορίας προσώπων, ἀγαθῶν καὶ ὑπηρεσιῶν. Ἡ ἄλλη εἶναι ἡ Εὐρώπη τῶν πολιτῶν.

Ἡ ἐπιλογή θὰ πρέπει νὰ κριθῆ ἀπὸ τὰ συνακόλουθα τῆς κάθε ἀντιλήψεως. Ἡ **πρώτη ἀποψις** συνεπάγεται ὄχι μόνον τὴν ἐνιαία ἐσωτερικὴ ἀγορὰ σὲ ὀλόκληρο τὸν κοινοτικὸ χῶρο, ἐπίτευγμα, πὸ ἔχει ἤδη ἐξασφαλισθῆ γιὰ τὴν περίοδο ἀπὸ τὸ 1992 καὶ ἐφεξῆς, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀπόλυτη ἐλευθερία κινήσεων ὑπὸ καθεστῶς ἀδιακώλυτου ἐλευθέρου ἀνταγωνισμοῦ, δηλαδὴ ὑπὸ ὄρους, τοὺς ὁποίους κάθε κράτος-μέλος θὰ ἤμπορεῖ νὰ ἐπηρεάζῃ μέσα στὰ ὄριά του μὲ γνώμονα τὰ ἰδικά του μόνον συμφέροντα. Ἔτσι, γιὰ παράδειγμα, ἡ διαφοροποίησις τῶν κοινωνικῶν βαρῶν, ἐξ αἰτίας διαφορετικῆς σὲ κάθε κράτος-μέλος κοινωνικῆς πολιτικῆς, οὐσιαστικῶς ἀποδυναμώνει τὴν ἐναρμόνισι τῶν φορολογικῶν βαρῶν τῶν ἐπιχειρήσεων στὰ διάφορα κράτη-μέλη. Τὸ ἀποτέλεσμα εἶναι ἀλλοίωσις τῶν ὄρων τοῦ ἀνταγωνισμοῦ μὲ τὴν ἐκμετάλλευσι ἀπὸ τοὺς μὲν συγκυριακῶν δυνατοτήτων ἔναντι τῶν δέ, περιθωριοποίησι ἐνεργοῦ τμήματος τοῦ πληθυσμοῦ, ὅταν ἡ ἰσοδύναμη κοινωνικὴ του κάλυψις δὲν ἤμπορεῖ νὰ ἐξασφαλισθῆ στὸ πλαίσιο τῶν ἀναγκῶν τοῦ ἐλευθέρου ἀνταγωνισμοῦ· σὲ τελευταία ἀνάλυσι, κίνησι ὄχι συμπαθῶν διεργασιῶν στίς συνειδήσεις τῶν περιθωριοποιημένων, σημάδι ὄχι βεβαίως ἐλπιδοφόρο γιὰ τὸ μέλλον τῆς Εὐρώπης μας, ἀκριβῶς ἔνεκα τῶν ἀποσυνθετικῶν τάσεων, πὸ θὰ ἐγκλειθῇ.

Αὐτὰ τὰ μὴ ἐπιθυμητὰ συνακόλουθα νομίζω, ὅτι ὑπαγορεύουν τὴν πρόκρισι **τῆς ἄλλης ἀντιλήψεως** γιὰ τὴν Εὐρώπη, δηλαδὴ ἐκείνης τῆς **Εὐρώπης τῶν πολιτῶν** ἢ ὁποῖα ἄλλωστε ἀνταποκρίνεται πληρέστερον καὶ πρὸς τὴν θεώρησι τῆς Εὐρωπαϊκῆς ἐνότητος ὡς ὄραματος τῶν λαῶν μας καὶ ὄχι ἀπλῶς τῶν ἐπιχειρήσεων εἰς τὴν ἐπιδίωξι διευρύνσεως τοῦ χώρου τῆς κερδοσκοπικῆς τους δράσεως.

Ἡ οἰκοδόμησι τῆς Εὐρώπης τῶν πολιτῶν νομίζω, ὅτι δὲν προϋποθέτει ἀναγκαίως καὶ ἀπὸ τὴν ἀρχὴ ἀπεμπόλησι ἔστω μέρους τῆς ἐθνικῆς κυριαρχίας πρὸς χάριν τῶν κοινοτικῶν σκοπῶν, ὑπὸ τὴν ἔννοια τοῦλάχιστον τῆς ἀναθέσεως σὲ κοινοτικὸ θεσμὸ ἢ ὄργανο τῆς ἀποκλειστικότητος τῶν ἀποφάσεων σὲ ὠρισμένο τομέα. Διότι τὰ ἴδια ἀποτελέσματα εἰς τὸν συγκεκριμένον τομέα ἤμποροῦν νὰ ἐπέλθουν μὲ μόνη τὴν ἐναρμόνισι τῆς κατ' ἰδίαν ἐπ' αὐτοῦ πολιτικῆς τῶν κρατῶν-μελῶν, δηλαδὴ μὲ *συναινετικές διαδικασίες*, λύσι περισσότερον προσδέξιμη καὶ ὀλιγώτερον διαβλητῆ. Ἐτσι ἡ ἐναρμόνισις, στὸ παραπάνω παράδειγμα, τῆς κοινωνικῆς πολιτικῆς, μὲ στόχο τὴν δημιουργία ἐνιαίου κοινωνικοῦ χώρου καὶ μὲ μέτρα, πού ἀποσκοποῦν στὴν προστασία, ἀσφάλεια καὶ ὑγιεινὴ τῶν ἐργαζομένων στοὺς χώρους ἐργασίας, ἢ τὴν ἐνίσχυσι τοῦ διαλόγου μὲ τοὺς κοινωνικοὺς ἐταίρους - κατὰ τὶς ὑπαγορεύσεις ἄλλωστε τῆς Ἐνιαίας Εὐρωπαϊκῆς Πράξεως (ἄρθρα 118 Α καὶ 118 Β αὐτῆς) - , ἢ στὴν καταπολέμησι τῆς ἀνεργίας, τὴν ἐπαγγελματικὴ κατάρτισι καὶ ἔνταξι τῶν νέων, τὴν βελτίωσι τῆς ὑγείας, κλπ., **θὰ συνεπιφέρῃ πρωτευτόντως τὴν ἐνίσχυσι τῆς οἰκονομικῆς καὶ κοινωνικῆς συνοχῆς**. Εἶναι ἀκριβῶς, ὅπως γνωρίζετε, μία ἀπὸ τὶς προτεραιότητες τοῦ προγράμματος τῆς τρεχούσης Ἑλληνικῆς Προεδρίας, μὲ τὶς λεπτομέρειες τοῦ ὁποίου καὶ δὲν πρόκειται βεβαίως νὰ Σᾶς ἀπασχολήσω, ἀφοῦ τὸ πρόγραμμα Σᾶς ἔχει ἤδη ἀναπτυχθῆ ἀπὸ τὸν Ἑλληνα Ὑπουργὸν τῶν Ἐξωτερικῶν. Ἀρκεῖ μόνον ἡ ὑπόμνησις, ὅτι τὸ πρόγραμμα αὐτὸ ἐκφράζει ἀκριβῶς τὴν πίστι μας εἰς τὴν Εὐρώπη τῶν πολιτῶν.

Ἡ οἰκοδόμησις αὐτῆς τῆς Εὐρώπης τῶν πολιτῶν δὲν ἠμπορεῖ βεβαίως νὰ ἐπαφεθῆ σὲ μόνον τὰ μέτρα οἰκονομικῆς καὶ κοινωνικῆς συνοχῆς. Διότι εἶναι αὐτονόητον, ὅτι ἡ ἐπιτυχία τῶν μέτρων αὐτῶν ἀναγκαίως διέρχεται ἀπὸ τὴν ὑποβοήθησι τῆς ἀναπτύξεως τῶν ὀλιγώτερον προηγμένων περιοχῶν τῆς Κοινότητος, ὥστε τὸ ταχύτερον νὰ ὀδηγηθοῦμε εἰς τὴν ἀναγκαία **σύγκλισι τῶν οἰκονομιῶν**, χωρὶς τὴν ὁποία ἡ **εὐρωπαϊκὴ μὲν ἀλληλεγγύη** θὰ σημειώνη τὴν ἀπουσία τῆς, τὸ ὄραμα δὲ τῆς ὀριστικῆς εὐρωπαϊκῆς ἐνότητος ἀναγκαίως θὰ ἀπομακρύνεται.

Πάντως **οὐσιώδη βήματα** πρὸς τὴν κατεύθυνσι τῆς εὐρωπαϊκῆς ἐνότητος παραμένουν : παραλλήλως πρὸς τὴν *ισότιμη συμμετοχὴ* τῶν κρατῶν-μελῶν στὸ σύνολο τῶν διαδικασιῶν, ἢ διεύρυνσις τοῦ ρόλου τοῦ Κοινοβουλίου Σας καὶ ἡ ἐνίσχυσις τῆς ἀποτελεσματικότητος τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἐπιτροπῆς.

Κυρίες καὶ Κύριοι,

Οἱ φιλοδοξίες μας δὲν πρέπει βεβαίως νὰ περιορίζονται σὶς οἰκονομικὲς μόνον ὀψεις τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἐνότητος. Διότι ἡ Εὐρώπη πρέπει

νά ανακτήσει την θέσι, πού δικαιούται σέ παγκόσμιο επίπεδο, αυτήν, πού αξιώνει ή έντελέχειά της.

Ἡ παρουσία τοῦ πνεύματος τῆς Ἠνωμένης Εὐρώπης εἶναι, νομίζω, καί μάλιστα περισσότερο ἀπό κάθε ἄλλη περίοδο τοῦ ἱστορικοῦ της βίου, ἀναγκαία καί στό ἐπίπεδο τῶν ἐξωτερικῶν σχέσεων, τῶν σχέσεών της δηλαδή μέ τίς ἐκτός τῆς Κοινότητος χῶρες τοῦ κόσμου.

Ἔτσι ή **Εὐρωπαϊκή Πολιτική Συνεργασία** εἶναι ἀπαραίτητη. Πρωτεύοντα σημεῖα της πρέπει νά ἀποτελοῦν ή οὐσιαστική συμβολή στήν ἐκτόνωσι διεθνῶν ή περιφερειακῶν ἐντάσεων, στήν διαδικασία ὑφέσεως καί συνεννοήσεως Ἀνατολῆς-Δύσεως, στόν διάλογο γιά τόν περιορισμό καί τόν ἔλεγχο τῶν ἐξοπλισμῶν, στρατηγικῶν, πυρηνικῶν ή καί συμβατικῶν, ή καί τόν ἀφοπλισμό μέ τήν κατάργησι τῶν χημικῶν ὄπλων, - ὅλα αὐτά χάριν τῆς ἐξασφαλίσεως διαρκέστερον τῆς τόσον ἐπιθυμητῆς ἀπό ὅλους τοὺς λαοὺς τῆς γῆς εἰρήνης. Καί βεβαίως ἀνεπιφύλακτη εἶναι ή ἐκ μέρους ὄλων μας **καταδίκη τῆς διεθνούς τρομοκρατίας**. Ἡ συνεργασία μάλιστα στό θέμα αὐτό ἐπιβάλλεται, νά ἐντατικοποιηθῆ γιά τήν ἀποτελεσματικώτερη ἀντιμετώπισι καί ἐξάλειψι τῆς σύγχρονης αὐτῆς μάστιγος, ή ὁποία κηλιδώνει τόν ἀνθρώπινο πολιτισμό.

Ἐξέχον πεδῖον ἀναπτύξεως τῆς Εὐρωπαϊκῆς Πολιτικῆς Συνεργασίας εἶναι βεβαίως καί ή **ἐνίσχυσις τῶν θεμελιωδῶν δικαιωμάτων καί τῶν ἀνθρωπίνων ἐλευθεριῶν παντοῦ**, ὅπου ἀπειλοῦνται ή καταπατοῦνται. Ἀπευθυνόμενος πρὸς τὸ Κοινοβούλιό Σας, τὸ ὁποῖο πάντοτε ἐπέδειξε ἰδιαίτερη εὐαισθησία εἰς τὸν τομέα αὐτόν, εἶναι περιττόν νά προσθέσω ἐπ' αὐτοῦ ὅ,τι δήποτε. Θά εἰπῶ μόνον, ὅτι ή στάσις Σας αὐτή δικαιώνει τήν οἰκουμενική, ἠθική τουλάχιστον, ἀκτινοβολία τῆς Εὐρώπης.

Γιά τίς λοιπές ἐξωτερικές τῆς Κοινοτήτός μας σχέσεις νομίζω, ὅτι οἱ σχετικές ἐπισημάνσεις τοῦ γνωστοῦ σέ Σᾶς προγράμματος τῆς Ἑλληνικῆς Προεδρίας εἶναι οἱ προσήκουσες. Ἄς μοῦ συγχωρηθῆ λοιπόν ή ἀναφορά μου σ' αὐτές.

Ἐπιθυμῶ ὅμως, γιά λόγους εὐνοήτους, νά μὴ ἀπουσιάση ἀπὸ τίς ἀναπτύξεις μου ἓνα καίριον πρόβλημα μέ ἰδιαίτερη σημασία γιά τήν εὐρωπαϊκή, ἀλλὰ καί τήν διεθνή κοινότητα, ἓνα πρόβλημα, πού θίγει καταφῶρος αὐτόν τὸν ἀνθρωπισμό μας : τὸ **πρόβλημα τῆς Κύπρου**. Ἀλλὰ θά περιορισθῶ ἐπ' αὐτοῦ, ἀφοῦ εἶναι κοινῶς γνωστές οἱ διεθνεῖς διαστάσεις του, σέ μόνη τήν ὑπόμνησι τῆς ἰδιαίτερης εὐαισθησίας, τήν ὁποῖαν ἐπέδειξε σχετικῶς ή Εὐρωπαϊκή Κοινότης μας στό ἐπίπεδο τοῦ Συμβουλίου Ὑπουργῶν, προσφάτως εἰς τὸ Λουξεμβούργον, στό ἐπίπεδο τῆς Εὐρωπαϊκῆς Πολιτικῆς Συνεργασίας, στό ἐπίπεδο τοῦ Κοινοβουλίου Σας. Δυστυχῶς ὅμως, παρὰ ταῦτα, ή ἐπὶ 14 ἤδη χρόνια ἄνομη, μέ τὰ κριτήρια τοῦ Διεθνούς Δικαίου, κατάστασι στήν Κύπρο παραμένει ἀμετάβλητη. Εἶναι, νομίζω, καιρός, νά

διερωτηθούμε όλοι ύπευθύνως, μήπως ή απόφασις του Συμβουλίου Υπουργών του περασμένου Απριλίου εις τὸ Λουξεμβούργον, ὅτι «τὸ Κυπριακὸ πρόβλημα ἐπηρεάζει ἐπίσης τὶς σχέσεις τῆς Κοινότητος μετὴν Τουρκίας», δὲν ἀρκεῖ.

Κυρίες καὶ Κύριοι,

Τὸ ὄραμα τῆς Ἡνωμένης Εὐρώπης ἔχει κατακτήσει τοὺς λαοὺς μας. Ἀλλὰ εἰς τὴν ἐκουσία αὐτὴ συσσωμάτωσι προσέρχονται οἱ ἐθνικὲς μας Κοινότητες κάθε μίᾳ μετὴν ἰδικὴ τῆς εἰσφορά, βεβαίως ὅμως ὄχι γιὰ νὰ ἀποξενωθῆ ἀπὸ αὐτὴν, οὔτε γιὰ νὰ ἀπεμπολήσῃ τὸ παρελθόν τῆς.

Εἶναι γνωστόν, ὅτι οἱ ἑλληνικὲς εἰσφορὲς εἶναι οἱ ἀρχαιότερες. Διότι ἡ Ἑλλάς πρώτη ἐφιλοξένησε, κατὰ τὴν παράδοσι, τὴν Εὐρώπη, ὅταν ὁ Ζεὺς τὴν ἄρπαξε ἀπὸ τὴν Φοινίκη καὶ τὴν μετέφερεν εἰς τὴν Κρήτη καὶ ἔκανε ἐκεῖ μαζί τῆς παιδιὰ, τὸν Μίνωα, τὸν Σαρπηδόνα, τὸν Ραδάμανθυν.

Ὁ συμβολισμὸς τῆς παραδόσεως εἶναι ἐκπληκτικὸς. Ἡ Εὐρώπη γονιμοποίησε στὴν Ἑλλάδα, δὲν νοεῖται χωρὶς τὴν Ἑλλάδα. Ἡ οὐσία τῆς εἶναι Ἑλλάδα, ἀφοῦ ὀλόκληρη ἡ πολιτιστικὴ τῆς συγκρότησι καὶ τὰ ιδεώδη τῆς, τὰ πάντοτε ζωντανὰ καὶ ἐπίκαιρα, εἶναι πρωτευόντως ἑλληνικά.

Λέγεται συνήθως, ὅτι ἡ κληρονομία τῆς Ἑλλάδος, πνευματικὴ καὶ ἐν γένει πολιτιστικὴ, ἀνήκει εἰς τὴν Εὐρώπη ἢ τὴν ἀνθρωπότητα ὀλόκληρη. Ἄς μοῦ ἐπιτραπῆ, νὰ παρατηρήσω, ὅτι ἡ διατύπωσις δὲν εἶναι ἀκριβής. Διότι ἡ Ἑλλάς δὲν ἀπέθανε, διὰ νὰ ἔχη κληρονόμους, ὁ Ἑλληνισμὸς συνεχίζει, ἐπὶ τέσσερις τώρα χιλιετηρίδες, τὴν ἱστορικὴν του πορείαν, χωρὶς νὰ ἀποξενωθῆ ἀπὸ τὰ πνευματικὰ καὶ πολιτιστικὰ ἐν γένει ἀγαθὰ του. Ἡ ἴδια διατύπωσις ὅμως εἶναι συγχρόνως καὶ εὐτυχής. Διότι ἐκφράζει μετὸν ἐναργέστερο τρόπο τὴν οἰκείωσι τοῦ ἑλληνικοῦ πνεύματος καὶ τοῦ ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ ἀπὸ τοὺς εὐρωπαϊκοὺς λαοὺς, ἢ τὴν οἰκουμένην, σὲ τέτοιο βαθμὸ, ὥστε νὰ τὰ θεωροῦν πλέον καὶ ὡς ἰδικὰ τους.

Εἶναι εὐλογο τέτοια θεώρησις νὰ γεμίζῃ ἐμᾶς τοὺς Ἕλληνες μετὴν ἰδιαίτερη ὑπερηφάνεια. Διότι προδίδει ἀκριβῶς, ὅτι ἡ Ἑλλάς, ὄχι μόνον ὡς ὁ πρῶτος σπορευτὴς τῆς Οἰκουμένης Ἰδέας, ἀλλὰ καὶ μετὴν οὐσία τοῦ πνεύματός τῆς ὑπῆρξεν, ἤδη ἀπὸ τὰ πανάρχαια χρόνια, αὐτό, ποῦ ὀνομάζεται σήμερον Εὐρώπη ! ...

Ἔχουν ὅμως καὶ ὅλες οἱ ἄλλες ἐθνικὲς Κοινότητες, αὐτὲς, ποῦ οἰκοδομοῦν τὴν Ἡνωμένην Εὐρώπη, νὰ ἐπιδειξοῦν ἢ κάθε μίᾳ τὴν ἰδικὴ τῆς, ἀξιολογώτατη ἐπίσης, εἰσφορά. Καὶ αὐτὲς οἱ κατ' ἰδίαν εἰσφορὲς δὲν γίνονται βεβαίως μετὰ αἰτία τὴν ἀπαλλοτριώσι ! ...

Οἱ διστακτικοὶ ἄς εἶναι ἡσυχοί. Μετὴν Ἡνωμένην Εὐρώπη οἱ λαοὶ μας δὲν πρόκειται, νὰ χάσουν ἀναποτρέπτως τὴν ἰδικὴν του ὁ καθένας ἰδιοφυῖαν, οὔτε τὰ ἰδιαίτερα χαρακτηριστικὰ τῆς πολιτιστικῆς του ταυτότητος, αὐτά, ποῦ ἀποτελοῦν τὴν δόξαν τοῦ παρελθόντος του καὶ τὴν

ύπερηφάνεια του παρόντος. Τέτοιες απώλειες άλλωστε δέν συντελοῦνται παρὰ μόνον στοὺς λαούς, πού ρέπουν εἰς τὴν αὐτοεγκατάλειψι. Δέν νομίζω, ὅτι εἶναι ἡ περίπτωσης κανενὸς ἀπὸ τοὺς εὐρωπαϊκούς μας λαούς.

Κύριε Πρόεδρε, Κυρίες καὶ Κύριοι,

Ἐὰν μὲ τὴν ἄδειά Σας ἐξεθείασα τὴν ἑλληνικὴ συμβολὴ εἰς τὴν συγκρότησι τῆς Εὐρώπης, χρονικῶς παλαιότατη καὶ οὐσιαστικῶς σημαντικώτατη, ἔπραξα τοῦτο μὲ τὴν πρόθεσι, νὰ δικαιολογήσω : ὅτι **δικαιούμαστε κατ' ἐξοχὴν ἡμεῖς οἱ Ἕλληνες, νὰ διακηρύξουμε σήμερα τὴν πίστι μας εἰς τὴν Ἡνωμένην Εὐρώπην καὶ τὴν βεβαιότητα γιὰ τὴν πραγματοποίησι τοῦ ὁράματος τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἐνότητος.** Πραγματοποίησι, τὴν ὁποία ἐξασφαλίζει ἡ σταθερὴ καὶ ἀνέκκλητη θέλησι τῶν λαῶν τῆς Εὐρώπης.

Δέν ἀμφιβάλλω γιὰ τὴν ὁμογνωμοσύνη ὅλων εἰς τὴν θεμελιώδη αὐτὴ πρόκρισι, κατ' ἐξοχὴν δὲ Ὑμῶν τῶν φωτισμένων ἐκπροσώπων ἐλευθέρων λαῶν, πού μοχθεῖτε καθημερινῶς γιὰ τὴν ἀποτροπὴ ἢ ἐξομάλυνσι τῶν δυσχερειῶν, πού εἶναι φυσικόν, νὰ ἀνακύπτουν εἰς τὴν ἐργώδη αὐτὴν πορεία.

Καὶ δέν ἀμφιβάλλω, διότι ἡ πρόκλησις τοῦ ἐπὶ θύραις 21ου αἰῶνος δέν ἐπιδέχεται ἄλλη ἀπὸ τὴν προκείμενη ἐπιλογή.

Ἡ ὁποία δέν ἐξασφαλίζει ἀπλῶς τὴν **ἐπιβίωσι τῆς Εὐρώπης.** Εἶναι **συγχρόνως ἐπιλογή προόδου.** Γιὰ τὸν ἄνθρωπο καὶ τὸν ἀνθρώπινο πολιτισμό !

Σᾶς εὐχαριστῶ, Κύριε Πρόεδρε, γιὰ τὴν τιμητικὴ πρόσκλησι καὶ τοὺς φιλόφρονες πρὸς τὸ πρόσωπό μου λόγους Σας, καὶ ὅλους Σας γιὰ τὴν θερμὴ καὶ ἐγκάρδια ὑποδοχή.-